

Jaume Miravittles i Navarra (1906-1988), fotografiat l'any 1980 en ocasió de presentar el seu llibre "Los comunicados secretos de Franco, Hitler y Mussolini".

Jaume Miravittles, comissari de Propaganda de la Generalitat (1936-39)

Josep M. Bernils

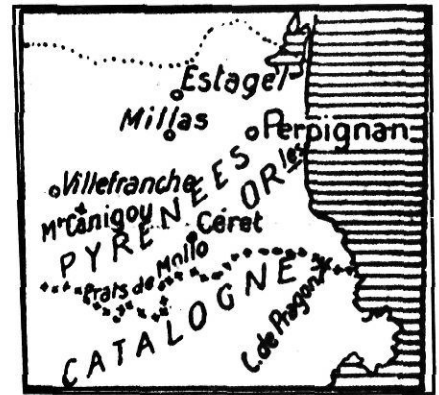
Tothom el coneixia per «Met» Miravittles i ha estat un dels figuerencs amb més projecció política durant el període de la Segona República i de la Guerra Civil.

Jaume Miravittles i Navarra va néixer a Figueres, al carrer de Peralada, número 14, el 18 de febrer de 1906, fill d'una arrelada família de comerciants amb una botiga de robes de confecció de dona.

El seu pare formava part d'un grup de petita burgesia comercial que, juntament amb alguns intel·lectuals i obrers, professava un nou federalisme renovador que a principi de segle s'havia separat del tronc de l'antic Centre Federal i que, anys després, el mes de novembre de l'any 1931 es va adherir formalment a l'Esquerra Republicana de Catalunya.

De creença laica el pare, però, no va posar cap inconvenient perquè el seu fill

realitzés els estudis primaris al col·legi dels Germans Maristes que estava a la Rambla. Tampoc el va manifestar quan Jaume, als vuit anys i per la seva bona veu, fou invitat per l'organista de la parròquia de Sant Pere, mossèn Lleys, a cantar a la plaça de l'Ajuntament l'al·leluia de l'àngel que anunciava a la Verge la Resurrecció de Crist. Ell mateix escriuria: «A casa pensàven que el meu pare s'oposaria a la petició del rector, però va acceptar molt bè l'oferiment». Va cantar aquesta al·leluia tres anys seguits, fins que l'edat li féu canviar la veu. A l'última edició el van premiar amb cinc pessetes amb les quals es va comprar el seu primer llibre: Vida d'Herói, una monografia sobre Narcís Monturiol escrita pel polític i escriptor figuerenc Josep Puig i Pujades i que va adquirir a can Canet amb la sorpresa del llibreter pel fet que un vailet anés a comprar aquell llibre intel·lectual.

L'arribada dels conjurats de Prats de Molló al Palau de Justícia de París i un mapa imprecís per situar els lectors francesos sobre l'escenari del "complot català".

Estudiant

Un cop acabats els estudis primaris va continuar amb els de batxillerat a l'Institut de Figueres, a la vegada que cantava a l'Orfeó i practicava gimnàstica rítmica. Un dels seus professors a l'Institut era el director Gabriel Alomar el qual, pel seu tarannà republicà federal, el va inclinar precoçment per la política. Era el més jove d'un grup format per Salvador Dalí, Ramon Reig, Joan Xirau, Alexandre Deulofeu i Claudi Díaz.

A l'Institut van publicar la revista mensual *Studium*, del mes de gener al mes de juny de 1919. Constava de sis pàgines. S'imprimia al taller Casellas de Figueres. El director era Joan Xirau i els redactors: Ramon Reig, Salvador Dalí, Jaume Miravittles i Joan Turró. Xirau tractava el tema de l'Empordà a través del temps, amb els seus monuments i llegendes primitives; Dalí, els mestres de la pintura espanyola; Reig, els poetes ibèrics; Miravittles, temes científics, i Turró feia articles de creació literària.

Als onze anys ja va participar en algunes manifestacions estudiantils i als catorze jugava en el primer equip de la *Unió Esportiva Figueres*, entitat que s'havia fundat el 1919. Era també el més jove de la colla i hi va romandre cinc temporades: de la de 1920-21 a la de 1924-25. Van ser campions provincials a les de 1921-22 i 1922-23.

El 1923 va incorporar-se a la universitat per estudiar a l'Escola d'Enginyers de Barcelona. Iniciava el primer curs quan va tenir lloc el cop d'Estat del general Primo de Rivera, el 13 de setembre d'aquest mateix any, i amb

aquest motiu es va afiliar a un grup estudiantil que lluità contra aquella dictadura dins les organitzacions clandestines d'Estat Català i Bandera Negra. Defensor del català, va promoure un aldarull en un teatre del Paral·lel de Barcelona en xiular la cupletista que cantava en castellà.

Encara seguia jugant a futbol amb el Figueres i això l'obligava a traslladar-se cada dissabte a Figueres, juntament amb altres dos companys, per jugar el partit del diumenge, cosa que aprofitaven per transportar documents clandestins envers un enllaç que passant per Portbou els portava a l'oficina de l'Estat Català d'en Macià, exiliat a París. Alhora va repartir pels carrers de Barcelona un manifest de Francesc Macià que protestava per la detenció de Carrasco Formiguera. «Met» Miravittles fou detingut i empresonat uns mesos a Barcelona. Li atorgaren un règim de llibertat provisional en atenció a la seva joventesa i per trobar-se en època d'exàmens, però en lloc de retornar a la presó el mes de març de 1925 va fugir a França.

Prats de Molló

Allà, tot seguit, es va afiliar al grup organitzat per Macià amb el qual participaria a l'històric intent d'enviar Catalunya des de Prats de Molló i Sant Llorenç de Cerdans, acció preparada tàcticament pel mateix Macià, que era excoronel de l'exèrcit espanyol i amb la qual esperava alliberar Catalunya de la dictadura de Primo de Rivera.

Aquesta acció militar, iniciada el 2 de novembre de 1926, fou un fracàs

total per la traïció d'uns italians mercenaris que denunciaren el projecte a la policia francesa. «L'exèrcit» d'en Macià es componia de 125 homes i havia de penetrar a Espanya amb molta precaució per tal d'evitar qualsevol contacte amb una força militar i arribar, per dos camins diferents, a la base d'Olot, lloc on, se suposava, la força es veuria incrementada immediatament per nombrosos voluntaris.

Els dies 2, 3 i 4 foren detinguts tots els expedicionaris i conduïts, sota la vigilància dels gendarmes i una companyia de soldats negres del Senegal, primer a una caserna i després a la presó. Jaume Miravittles va estar engarjolat, inicialment a Perpinyà i després també a La Santé de París.

En el judici, a l'estiu del 1927, es preguntava als acusats la seva graduació militar i tots responien que comandants, capitans o tinentes. «Met» Miravittles va contestar que ell només era soldat. El president, amb cara astorada, va dir: «Voilà le soldat de l'armée catalane!». Pel fet de la tinença d'armes i de ser estrangers tots ells foren expulsats de França.

Miravittles fou enviat a Bèlgica, però en arribar a la frontera va enginyar-se-les per disfressar-se i va retornar en tren a París i d'allà a Cotlliure, prop de la frontera espanyola, des d'on tenia contacte amb la seva família i des d'on va continuar els estudis tècnics d'enginyeria a l'École Spéciale de Mécanique et Électricité, reconeguda per la Universitat de França.

Una vegada caigut el règim de Primo de Rivera va tornar a Espanya el

Un policia francès compta els presoners, després dels fets de Prats de Molló.

4 de novembre de 1930. Va entrar per Portbou, on fou detingut, ja que l'amnistia decretada pel nou Govern no l'inclouïa puix es trobava en edat militar. Fou reclòs a la presó de Figueres fins al 16 de febrer següent que el traslladaren a la Model de Barcelona. Més d'un centenar de figuerencs el van acomiadar a l'estació alhora que s'havia fet un escrit al president del Govern demanant el seu indult signat per quatre mil veïns. Finalment fou alliberat el 14 de març de 1931. El van nomenar professor de matemàtiques de l'Escola de preaprenentatge i professor adjunt de l'Escola de matemàtiques.

«Sóc comunista»

En aquest moment es va produir un canvi total en el seu pensament polític, influït pel temps viscut a França i per les lectures marxistes. Entusiasta d'aquella esquerra moderada que propugnava Francesc Macià, es va passar al Bloc Obrer i Camperol, partit d'ideologia comunista autònoma, deslligat de la III Internacional, que havia estat fundat el mes de novembre de 1930 per la fusió del Partit Comunista Català i la Federació Comunista Catalano-balear. Aquest canvi polític va proporcionar a Jaume Miravittles l'enemistat d'aquells

grups moderats d'esquerra figuerenca.

Les eleccions municipals del 12 d'abril de 1931, que dos dies després van facilitar l'enderrocament de la Monarquia i la proclamació de la República, varen ser guanyades a Figueres per una majoria total per la Federació Socialista Republicana de l'Empordà, que estava adherida a Esquerra Republicana de Catalunya.

El 16 d'abril de 1931, tot just dos dies de proclamada la República, va sortir al carrer la publicació *L'Espurna* de l'Empordà, dirigida per Met Miravittles com a «fulla d'orientació democràtica» i que en realitat era l'òrgan del Bloc Obrer i Camperol. S'imprimia al local de l'Hora, a Barcelona. En aquest exemplar, que constava d'un sol full, només hi havia tres escrits: un article seu, un d'Andreu Nin i un d'Àngel Estivill. En ell es demanava «armar el poble i desarmar el sometent» i s'afirmava que «el proletariat serà una muralla contra la reacció, sempre que la República no instauri una veritable democràcia obrera». La publicació va editar-se molt poc temps.

Jaume Miravittles es va presentar a les eleccions legislatives a Corts Republicanes del 28 de juny de 1931 pel BOC dins la Coalició republicana d'esquerres. Va fer una conferència a

Figueres explicant «per què sóc comunista» i afirmant que «sempre he estat comunista» i que «els comunistes pertanyen a l'escola del materialisme històric». Va participar en diversos mítings a Figueres i a pobles de la comarca, però només va aconseguir un reduït nombre de vots: 146.

El 7 de febrer de 1932 va protagonitzar un aldarull públic molt comentat a nivell local. L'Ajuntament havia acordat posar el nom del figuerenc Martí Vilanova, excombatent de Prats de Molló i mort a l'exili a París el 1929, al carrer fins llavors dit de Sant Cristòfol. Entre altres, com Puig Pujades i Ventura Gasol, va parlar Jaume Miravittles i va provocar un esvalot en reivindicar la memòria de Vilanova dient que l'embrutien els homenatges dels actuals homes de la Generalitat, referint-se a Ventura Gasol. Els incidents es tornaren a repetir en el cementiri on es va fer un acte commemoratiu. Al dia següent Miravittles va signar un full, repartit profusament per Figueres, en el qual comentava els incidents sorgits al voltant d'aquella commemoració i manifestant que «tot un aspecte de la política local va esfondar-se al cementiri. Ben aviat, si les coses van així, serà la commemoració de la mort de la Federació Socialista Republicana de l'Empordà la que haurem de celebrar».

En aquest mateix any Jaume Miravittles va tornar a presentar-se per Figueres a les eleccions al Parlament de Catalunya del 20 de novembre com a partit dels proletaris. Només va obtenir 368 vots davant els 14.982 de l'Esquerra Republicana de Catalunya.

Al llarg d'aquesta època va col·laborar en la revista *L'Hora*, que es titulava «setmanari d'avançada» i era l'òrgan del BOC, després del POUM, i va escriure els llibres *Contra la cultura burgesa, Ha traït Macià?* (1932), *De Jaca a Sallent* (1932), *Los obreros y la política* (1932), *El presupuesto de la República* (1933) i *El ritmo de la revolución* (1933).

Esquerra Republicana

Dos anys després va abandonar el Bloc Obrer i Camperol. Era a mitjan del 1933 i llavors va tornar, ell concreta que «va reprendre», a l'àmbit d'Esquerra Republicana de Catalunya, al costat de Lluís Companys, del qual ja no es sepa-

ria fins a l'exili de l'any 1939. Aquest canvi el va justificar dient que «yo no reingreso en Esquerra Republicana de Catalunya sino que reanudaré mis actividades en el partido en cuanto se formalice su existencia. Soy miembro d'Esquerra, sin interrupción, desde el año 1934. Milité por primera vez en un partido político a los 25 años y en las filas del Bloc Obrero i Camperol en 1931, después de la proclamación de la República, mi retorno del exilio y mi salida de la cárcel. Abandoné el B.O.C. tres años más tarde y dí publicamente, en una entrevista a los periódicos, mis razones: la teoría de la lucha de clases y la práctica de la dictadura del proletariado, que tanto habian contribuido al triunfo de Hitler en Alemania el 1933».

Jaume Miravittles fou rebut pels homes de la futura Esquerra Republicana de Catalunya amb bona acceptació. Va crear una formació juvenil que duia el nom d'Acció Constructiva d'Esquerra Catalana i va col·laborar intensament en La Humanitat, que era el diari fundat per Companys el 1931 i que dos anys després va esdevenir l'òrgan d'Esquerra Republicana de Catalunya. En aquest temps també va publicar Crítica del 6 d'octubre (1935), Elements per una campanya d'esquerra (1936) i Catalanés a Madrid (1937).

Durant els fets d'octubre del 1934 Miravittles va estar unes hores al Palau de la Generalitat, i es va dedicar a la distribució de queviures, alhora que des d'allà inspeccionava els moviments, però finalment hagué d'amagar-se a casa d'un seu amic amb el qual havia jugat a futbol amb el Figueres i que després va fitxar per l'Espanyol.

La Guerra Civil

A Barcelona es va organitzar pels dies 22 al 26 de juliol de 1936 una Olimpíada Popular com a rèplica dels Jocs Olímpics que es van celebrar a Berlín, sota el règim feixista de Hitler, de l'1 al 16 d'agost d'aquest mateix any i que eren considerats d'autèntica apoteosi racista.

Per aquest esdeveniment Lluís Companys nomenà Jaume Miravittles secretari general del Comitè Executiu d'aquesta olimpíada popular. Ell fou l'encarregat de saludar a l'estadi de Montjuïc els primers participants que anaven arribant. Els luctuosos fets

El president Francesc Macià a Barcelona, l'11 de setembre de 1933.

immediatament posteriors van impedir la celebració d'aquesta olimpíada.

El dia 18 de juliol es va iniciar al Marroc l'alçament militar contra la República amb una terrible guerra civil que es va estendre ràpidament a tot Espanya i que duraria tres anys. Precisament, quan el dia següent les forces militars de Barcelona van iniciar la insurrecció, els soldats foren despertats molt aviat a les casernes, se'ls donà una ració de conyac i, a alguns, se'ls va dir que anaven a celebrar una desfilada per la ciutat en honor a l'olimpíada.

Aquest mateix dia, al matí, Jaume Miravittles va anar a Ràdio Barcelona i va afirmar que l'Olimpíada Popular se celebraria el seu dia perquè «malgrat el succeït al Marroc, el general Llano de la Encomienda (era el cap de la Divisió militar, totalment addicte a la República) està amb nosaltres, així com el seu Estat Major». En sortir dels estudis es volia dirigir a l'estadi de Montjuïc per vigilar els detalls preparatoris, però fou detingut a la plaça de la Universitat per unes patrulles de soldats i portat a l'edifici de la Universitat, on ja hi havia un grup d'arrestats. Va observar que la casa estava deficientment vigilada i es va fer escàpol saltant l'enreixat que dona al carrer de la Diputació i es va reintegrar a la Generalitat de Catalunya.

Allà, el 23 de juliol, el van nomenar representant de l'Esquerra Republicana al Comitè de Milícies Antifeixistes de Catalunya, organisme que va perdurar fins al mes de setembre següent. Llavors Jaume Miravittles passà al càrrec de Comissari de Propaganda del Govern de la Generalitat que estava estatjada en un edifici de la cruïlla Rosselló-Diagonal i Passeig de Gràcia. Aquest comissariat va iniciar ràpidament les seves funcions i va obrir oficines a París, Brussel·les i Londres. «Vaig plantejar-lo com un organisme que havia de mirar de coordinar i promoure els aspectes més creatius de la que podríem anomenar cultura de la guerra». Va desenvolupar una intensa activitat de propaganda política i cultural i entre les moltes campanyes va destacar la difusió de la mascota El més petit de tots que va tenir una gran popularitat. Va editar una gran quantitat de cartells de molta qualitat artística i humana i va fer una propaganda sense retòrica, amb serietat i bon gust, àdhuc en el cinema, a la fotografia i a les publicacions. Igualment va treballar en la projecció internacional de la República i de la causa de Catalunya en la qual tractà personatges com André Malraux i Ilya Ehrenburg. També va participar en un pavelló a l'Exposició Internacio-

Jaume Miravittles, comissari de Propaganda de la Generalitat, visita el porter del FC Barcelona, ferit en el primer bombardeig de la ciutat.

nal de París del 1937 amb exposicions de Picasso i Miró, a la vegada que organitzava a Barcelona una gran mostra d'objectes d'art salvats del vandalisme inicial de la guerra i amb la qual volia afrontar les crítiques internacionals motivades pels incendis de les esglésies.

Una de les missions representatives més delicades fou la d'atendre l'arribada a Barcelona d'un vaixell rus que venia d'Odessa i el qual, per primera vegada, desembarcaria «mercaderies», que tothom pensava que volia dir material de guerra obsequiat pel poble rus, però que en realitat eren queviures. Miravittles va traduir les paraules en francès de l'ambaixador rus Antonov Ovsejenko, però algú va pensar que ho feia del rus i un diari, al dia següent, informava que «Jaume Miravittles demostrà el seu coneixement d'una llengua tan difícil com es el rus».

Una altra gestió que li va encomanar el president Lluís Companys, el 1937, fou la de demanar la garantia de la immunitat d'Andreu Nin d'Esquerra Comunista, que era la fusió del BOC i del POUM. Nin havia estat conseller de la Generalitat de Catalunya a mitjan del 1936 i va desaparèixer el juny de 1937, torturat fins a la mort per agents secrets russos.

A les acaballes de la guerra civil, perduda per la República, va acompanyar

el Govern de la Generalitat a l'exili. En caure Barcelona a mans de les forces nacionalistes el 26 de gener de 1939, Miravittles va traslladar-se a Figueres. En aquest mateix dia va ser testimoni de la burlesca arribada a la seva ciutat de l'últim contingent de material de guerra francès comprat per la República. El material consistia en canons antiquats procedents de la guerra mundial del 1914. Davant la notícia del ràpid avenç de les tropes franquistes els camions francesos van fer la volta a la Rambla i van retornar a França sense ser descarregats.

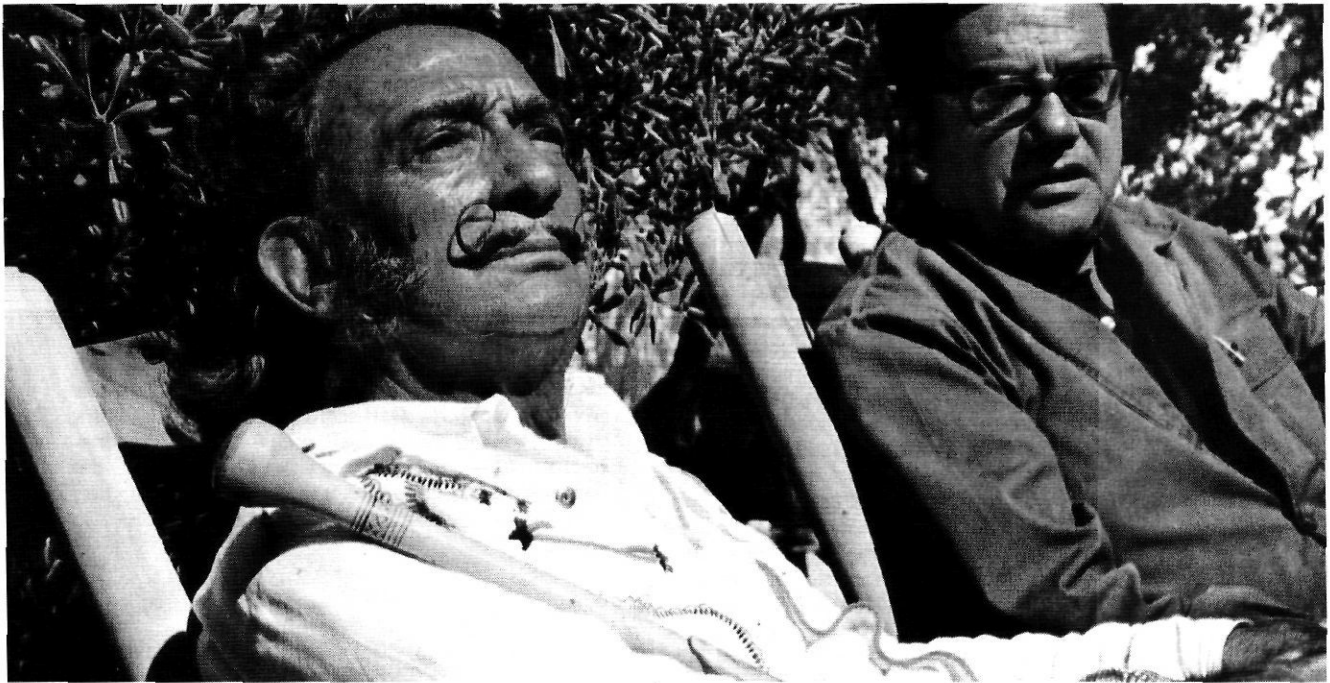
El 3 de febrer el va sorprendre, juntament amb el president del Govern Basc, José Antonio de Aguirre, un terrible bombardeig a Figueres. Ambdós es refugiaren en una casa de la Rambla, mentre les bombes queien sobre les cases que els envoltaven. Dos dies després Jaume Miravittles va sortir a les set del matí del dia 5 de febrer d'Agullana i va creuar la frontera francesa pel Coll de Lli, acompanyant el president Companys i el president del País Basc.

El segon exili

Expatriat a París, fou secretari polític de Companys, va representar a les Juntes d'Acollida de Republicans Espanyols i va dirigir El Poble Català,

aparegut el mes d'octubre de 1939 amb el suport de la Generalitat, a la vegada que escrivia al diari La Flèche. El mes d'agost de 1940, a la caiguda del govern de França sota la invasió dels alemanys durant la Segona Guerra Mundial, va seguir el desplaçament d'aquest govern a la zona lliure de Tours i Bordeus. Finalment anà a Marsella on, l'estiu del 1941, aconseguí embarcar-se i arribar a Casablanca. Allà, el mes d'octubre va pujar a un vaixell portuguès noliejat per jueus que el va portar a Mèxic on va residir durant els anys 1941-44, període en el qual va escriure una biografia sobre Charles De Gaulle i els llibres: Muerte y resurrección de Franco, Cien millones de franceses i Geopolítica contra geografía. A la vegada li van encarregar una emissió diària a Ràdio Mil, que era una emissora amb interessos francesos, sota el lema Francia libre habla.

El 1944 es traslladà als Estats Units. Va dirigir el butlletí setmanal Inbel (Información belga) editat per l'ambaixada belga i que difonia les notícies a l'Amèrica Hispana. El 1947 va ser nomenat representant del Govern Republicà Espanyol a l'exili, i va dirigir el butlletí d'aquest govern, Spanish Information. L'any següent va començar a col·laborar en diverses publicacions i emissores de ràdios dels

Jaume Miravittles, sotsdirector durant un temps del teatre museu Dalí, retratat amb el pintor.

països americans, entre elles una columna diària sota el títol de El mundo desde Nueva York i portà la direcció de la revista setmanal Hablemos, amb un tiratge de mig milió d'exemplars destinats als lectors dels països del centre i sud d'Amèrica. Fins i tot es va dir que havia treballat a la CIA americana, cosa que sempre va negar. Tot i això va tenir informació privilegiada sobre els arxius secrets alemanys capturats pels exèrcits aliats a les acaballes de la Segona Guerra Mundial, dels quals va publicar el 1977 algunes referències en el llibre Los comunicados secretos de Franco, Hitler y Mussolini».

El retorn

Es va casar a Nova York amb una nord-americana d'arrel irlandesa a l'església catòlica de la Verge de Guadalupe. El matrimoni va tenir tres fills: Montserrat i Jaume nascuts a Nova York, i Marc nascut a Figueres a la clínica del Dr. Vila i batejat a Roses. Entre els assistents al bateig hi havia els escriptors Josep Pla i Manuel Ibàñez Escofet.

L'any 1963 va tornar a Espanya. Va escriure una carta a Fraga Iribarne, llavors ministre d'Información y Turismo, en la qual li deia que segons com haguessin anat les coses, ell hauria ocupat

aquest càrrec. Se li va autoritzar el retorn i es va domiciliar primerament a Madrid, perquè li convenia més per al seu treball de corresponsal d'una cadena de diaris americans per a la qual escrivia un article diari. Posteriorment va traslladar-se a Barcelona, on va col·laborar tant en els periòdics nacionals, regularment en El Correo Catalán i a Tele-Expres, com en els sud-americans. No va seguir en la política perquè ell mateix havia dit: «crec que els que hem intervingut en la guerra civil, volguem o no, projectem una imatge que no és exactament la que es necessita en l'actualitat... Reconec que he estat un home polèmic, però no sóc tan bo com diuen els uns ni tan dolent com afirmen els altres... sóc un home que li agrada la polèmica, el debat...» Manuel Ibàñez Escofet va escriure que el seu retorn no fou comprès per tot el món, en no entendre l'exacte sentit de la reconciliació.

A Figueres el seu amic Salvador Dalí el nomenà una temporada sotsdirector del Museu Dalí.

Jaume Miravittles i Navarra va morir a Barcelona el 9 de novembre de 1988. L'Ajuntament de Figueres va tenir-ne coneixement el dia següent en llegir a la premsa barcelonina les necrològiques. Va enviar una corona de flors que va arribar just en l'acte de la inhumació.

Met Miravittles desapareixia de forma silenciosa i modesta, després d'una intensa i agitada vida pública, política i periodística. A més dels llibres ja esmentats, també havia publicat: Barcelona, longitud París, latitud Nova York (1971), Episodis de la guerra civil espanyola (1952), Los comunicados secretos de Franco, Hitler y Mussolini i Gent que he conegut (Premi Josep Pla 1979). Aquests dos últims van ser presentats a la Llibreria Lara de Figueres el gener del 1980.

Josep M. Bernils i Mach és Cronista Oficial de Figueres.

Fonts d'informació:

- Josep M. Bernils i Mach. Setmanari Empordà. 9 de gener de 1980 i 16 de novembre de 1988.
- Josep M. BERNILS i MACH. Episodis de la II República a Figueres. 1980.
- Josep M. BERNILS i VOZMEDIANO. Setmanari Empordà. 20 d'abril de 1977.
- Jaume MIRAVITLLES i NAVARRA. Gent que he conegut. Premi Josep Pla 1979.
- Manuel IBÁÑEZ i ESCOFET. La Vanguardia. 10 de novembre de 1988.
- Jaume MIRAVITLLES i NAVARRA. La Vanguardia. 26 de juny de 1979.
- Carlos ROJAS. La Guerra en Cataluña. 1979.
- Pere TEIXIDOR. Figueres anecdòtica segle XX. 1978.